

رامین جهان پور - کتاب «ملوانی در جارختی» نام رمانیست از هوگو همبلتون نویسنده ایرلندی که در واقع از زندگی نامه خانواده‌گسی خودش الهام گرفته است. پدر هوگو اهل ایرلند و مادرش یک آلمانی بود. این خانواده دو تابعیتی بعدها در دسر های زیادی را برای زندگی هوگو ایجاد کرد. در زمان جنگ جهانی دوم و بعد از حملات گسترده هیتلر به کشورهای دنیا خانواده هوگو تحت فشار زیاد روانی از طرف مردم ایرلند و خصوصا اهالی شهر کوچک بندری بودند که در آنجا زندگی می کردند. یک محله ساحلی که در کنار اسکله دریانوردان ایرلندی بود. مردم آن محل مادر آلمانی تبار هوگو را به نازیسم بودن متهم کرده بودند، هر چند این زن اصرار داشت که او دیگر آلمانی نیست بلکه تابعیت ایرلندی دارد. هوگو بعد از فشارهای روانی و اذیت کشیدن از طرف مردم، از همان دوران کودکی که یک دانش آموز کم سن و سال بود، پدرش را مقصر اصلی این تبعیض نژادی می دانست و فکر می کرد ازدواج او با مادر آلمانی اش باعث شده که مردم شهر از خانواده آنها بیزار باشند. این در حالی بود که هوگو علاقه شدیدی به مادرش داشت. تاریخ روایت داستان درست مربوط به زمانی است که جنگ بین ایرلند و انگلستان در گرفته و به اوج خود رسیده است. ساختار داستان درمورد جنگ انگلستان و ایرلند و همچنین اختلافی است که بین هوگسو با پدرش وجود دارد. این اختلاف فکری را بزرگتر شدن هوگو پر رنگ تر می شود و شکل جدی تری به خود می گیرد. کلیت این داستان بر محور پدر ایرلندی، مادر آلمانی و هوگوی دومییتی می گذرد و ما از طریق روایت هایی که از زبان هر سه تایی آنها می خوانیم با زندگی نامه و ماجراهایی که در طول جنگ جهانی دوم برای آنها رخ می دهد آشنا می شویم. هوگو که حالا دیگر تبدیل به جوانی خوش قدوقامت شده، از خطرات و تجربیات افسناک حاصل از جنگ خسته است و آرزو دارد از خانواده و تاریخشان فرار کند و هویتی جدا از آنچه که پشت سر گذاشته برای خود بسازد. هوگو با تفکرات پدرش که یک طرفدار جنگ و یک ناسیونالیست دو آتشه است مشکل دارد. آنها از لحاظ سیاسی و دیدگاه اجتماعی با یکدیگر اختلاف عقیده دارند و همین باعث می شود بین او و پدرش شکافی سیاسی ایجاد شود. اما در آخر داستان وقتی هوگو می فهمد که با رفتن از خانه زندگی زناشویی والدینش از هم می پاشد علیرغم مخالفت هایی که با طر تفکر پدر دارد، بخاطر مادرش هم که شده کوتاه می آید و دستانش را در مقابل پدر سنجگیرش به علامت تسلیم بالا می برد. نویسنده در کنار پرداختن به مشکلات و مصائب جنگ جهانی دوم به حوادثی که برای خانواده هوگو در آن بندر کوچک پیش می آید هم اشاره می کند و ساختار داستان را بر اساس این دو اتفاق طرح ریزی کرده است. نویسنده داستان که خود هوگو همبلتون است در میانسالی مشغول نوشتن این کتاب می شود و سال های کودکی تا جوانی خود را در این رمان به تصویر می کشد و فراز و نشیب هایی که در زمان جنگ به همراه خانواده اش در آن شهر کوچک بندری داشته را به روی کاغذ می آورد. نکته مهم دیگر فضای بندری و دریانوگانه ی ماجراهای داستان است که با مهارت توصیف شده است. در طول داستان ما دائم با صدای سوت کشتی و آهنگ امواج دریا و مه و شن زارهای وسیع اطراف ساحل همراه هستیم و همچنین زندگی ملوانان و سربازان نیروی دریایی ارتش و خانواده های دریانوردان را مرور می کنیم. هوگو شخصیت اول داستان در جوانی شغل ملوانی را برای خود انتخاب می کند. در مورد این کتاب بعضی از نویسندگان و منتقدین سراسر دنیا مطالبی نوشته اند که با هم دوتا از آنها را به اختصار مرور می کنیم: تری ایگلتن منتقد بریتانیایی در نشریه گاردین درمورد این کتاب می گوید: «این کتاب یک شاهکار است مشکلات ایرلند شمالی و ویتنام در زمان جنگ جهانی دوم به زیبایی و با قلمی سریع و طنز آمیز تشریح کرده است... پاتریشیا کریگ دیگر نویسنده معروف ایرلندی هم در مورد این کتاب نوشت: «یک اثر سریع و درخشان، کتابی درمورد شرارت های قرن بیستم ...» در قسمتی از داستان از زبان هوگو راوی داستان این گونه می خوانیم: «مادرم از بعب های قفسری می گوید. بمب هایی که از روی آسمان به روی شهرها می بارید. او مجبور شده بود از راه چکسلواکی که همه مردم از دست روس ها فرار می کردند بگردد. سوار یک کامیون ارتشی آلمانی شد و با تانک های غول پیکر روسی که پشت سرش رد می شدند و هنگام رد شدن از مزارع تلاش می کردند آنها را خراب کنند، کمتر از پانصد متر فاصله داشت....»

گروه دانش دریا- فرشته جهانی - «خلیج فارس: تاریخچه سیاسی و اقتصادی پنج شهر بندری» نوشته «ویلم فلور» با ترجمه «آرزو حیدری» است که در سال ۱۴۰۳ در انتشارات دکتر محمود افشار منتشر شد. این کتاب یکی از معدود منابعی است که با روش تاریخی-تحلیلی و بین المللی، وضعیت سیاسی و اقتصادی خلیج فارس در دوره صفویه را به دقت و با استناد به منابع هلندی، پرتغالی و انگلیسی به تصویر می کشد.

به گزارش روزنامه دریایی اقتصاد سرآمد، کتاب خلیج فارس ترجمه تحقیقی درباره تاریخ خلیج فارس در زمان تغییرات عظیم سیاسی و ورود متوالی امپراتوری های تجاری به این ناحیه، یعنی از قرن دهم تا دوازدهم هجری قمری است. مطالب کتاب حاضر شامل برخی اطلاعات منتشر نشده و مستند به منابع دست اول از جمله بایگانی های پرتغالی و هلندی است و نویسنده کوشیده تا نشان دهد که خلیج فارس از نظر تجارت، فرهنگ، مهاجرت و سیاست بخش جدایی ناپذیری از شبکه اقتصادی-سیاسی اقیانوس هند بوده است. بررسی رقابت های تجاری و کشمکش میان دولت ها و نقش قدرت های اروپایی در تحولات منطقه از دیگر موضوعات مهم این کتاب است.

طبق گزارش منتشر شده از ایرنا؛ ویلم فلور یک ایران شناس هلندی برجسته است که آثار بسیار زیادی درباره تاریخ اجتماعی، اقتصادی، پزشکی، انرژی، حمل و نقل و فرهنگ ایران به ویژه در دوره صفوی، افشاری، زندیه و قاجاریه نوشته است. او یکی از پژوهشگران برجسته غربی در حوزه ایران شناسی به شمار می آید. «فلور» دکترای خود را در زمینه زبان ها و تمدن های اسلامی گرفت. تمرکز عمده اش روی تحقیقات تاریخی درباره ایران است.

فلور بیش از ۶۰ مقاله و کتاب در زمینه تاریخ اجتماعی - اقتصادی ایران نوشته است. برخی کتاب های مهم او درباره ایران به شرح زیر است؛ امنیت غذایی در ایران، تاریخ نان در ایران، طبقه کارگران و صنعت در ایران، دیوان و قشون در عصر صفوی، کشاورزی ایران در دوره قاجار، صنایع کهن در دوره قاجار، تاریخ تئاتر ایران، اوزان و مقیاس ها در عصر قاجار...

خلیج فارس، چهارراه تجارت و رقابت قدرت ها

ویلم فلور در مقدمه کتاب «خلیج فارس: تاریخچه سیاسی و اقتصادی پنج شهر بندری» تلاش دارد تصویری جامع و دقیق از جایگاه خلیج فارس و بنادر آن در شبکه تجارت اقیانوس هند ارائه دهد و به طور خاص ماهیت سیاسی، اقتصادی، جغرافیایی و اجتماعی این منطقه را در بازه زمانی موردنظر تبیین کند. از نظر جغرافیایی نشان می دهد که خلیج فارس منطقه ای همگن و یکپارچه نیست، بلکه از نواحی طبیعی گوناگون با ویژگی های متفاوت تشکیل شده که این تنوع جغرافیایی تأثیر مستقیمی بر امکان پذیری یا محدودیت های تجارت و سکونت در آن داشته است.

نویسنده بر تفاوت چشمگیر بنادر خلیج فارس با دیگر مراکز اقتصادی منطقه مانند بنادر هند یا دریای سرخ تأکید می کند. در واقع بیشتر این بنادر به جای آنکه مراکز بزرگ تولید یا مصرف باشند حلقه هایی در زنجیره توزیع و ترانزیت کالا میان داخل سرزمین ها و بازارهای فرامنطقه ای بوده اند. نقش راهبردی این بنادر از همین جایگاه ترابری شان نشأت می گرفته نه از قدرت تولیدی یا تجاری ذاتی.

از نظر تاریخی نیز نویسنده بر نقش قدرت های منطقه ای و جهانی مانند صفویه، عثمانی، پرتغالی ها، هلندی ها و انگلیسی ها

در هدایت و تنظیم روابط تجاری تأکید دارد. در همین راستا رقابت سیاسی و نظامی میان قدرت های محلی و امپراتوری ها برای کنترل مسیرهای تجاری و بنادر دیده می شود. به طور خاص نویسنده از بندر هرمز به عنوان نمونه ای بارز یاد می کند که توانست با اتکا بر ناوگان دریایی، ساختارهای گمرکی و کنترل مسیرهای کلیدی خود را به عنوان قطب تجارت منطقه تثبیت کند.

در ادامه نویسنده نقش حیاتی گردش اطلاعات در شبکه تجاری خلیج فارس را توضیح می دهد. اطلاعات دربارۀ قیمت ها، زمان ورود کشتی ها، نوع کالاها و مسیرهای تجارت همانقدر اهمیت داشتند که خود کالاها؛ زیرا می توانستند مسیر حرکت تجار و تصمیمات اقتصادی آنان را تعیین کنند. بنادر براساس دسترسی شان به اطلاعات و توانایی شان در تنظیم عوارض گمرکی و حمایت نظامی رقابت می کردند.

نویسنده نشان می دهد که تجارت در خلیج فارس پدیده ای چندلایه، پویا و در عین حال شکننده متأثر از عوامل طبیعی (بادهای موسمی، بارش، جغرافیا)، سیاسی (امپراتوری ها، قدرت های محلی)، اقتصادی (عرضه و تقاضا، قاچاق، انحصار) و اطلاعاتی (گردش شایعات و اخبار تجاری) بوده است. به همین دلیل درک وضعیت سیاسی و اقتصادی پنج شهر بندری منتخب (بندرعباس، بوشهر، هرمز، بندر لنگه و مسقط) تنها در ستر این

یا تقویت شدند.

بیشتر قلعه های منسوب به پرتغالی ها در ایران و سواحل غربی یا بازسازی های بعدی بودند یا اصولاً ساخت پرتغالی ها نبودند. حضور دریایی پرتغالی ها نیز به ندرت به درون خلیج فارس کشیده می شد و اغلب در خلیج عمان متمرکز بود. موارد معدودی چون حملات به بحرین هم بیشتر به فشار متحدان محلی یا دفاع از منافع تجاری محدود می شد. پرتغالی ها در واقع ترجیح می دادند از طریق دیپلماسی، تبعیت از قدرت های محلی و تمرکز بر درآمدزایی (نه اشغال نظامی) جایگاه خود را حفظ کنند. ضعف مدیترئی، فساد داخلی و منافع شخصی مقامات بیش از حملات خارجی موجب تضعیف موقعیت شان در خلیج فارس شد.

اروپاییان در خلیج فارس: از استعمارگری به سازگاری
فلور معتقد است که پس از پرتغالی ها، قدرت های اروپایی مانند هلندی ها و انگلیسی ها حضور پررنگ تری در خلیج فارس یافتند

«روزنامه سرآمد» منتشر می کند؛

روایتی نواز پنج بندر استراتژیک در خلیج فارس

نگاهی به کتاب خلیج فارس؛ تاریخچه سیاسی و اقتصادی ۵ «شهر بندر»

خودشان انجامید. فصل پنجم با تمرکز بر بندرعباس، شکل گیری نظم سیاسی جدید پس از سقوط هرمز را بررسی می کند و به تحلیل نقش مقام های محلی و خاندان لاری در اداره بندر و تعامل با تاجار خارجی می پردازد. در فصل ششم مسقط بررسی می شود؛ بندری که پرتغالی ها کوشیدند آن را به مرکز جدید تجارت خود بدل کنند. این فصل تلاش ها در بازسازی و توسعه مسقط و روابط منطقه ای آن را مورد تحلیل قرار می دهد. فصل هفتم به بندر کنگ اختصاص دارد؛ بندری که علی رغم تلاش ناکام پرتغالی ها برای تبدیلیش به یک مرکز رسمی به یکی از سودآورترین بنادر برای آنان تبدیل شد. فصل هشتم بار دیگر به بصره بازمی گردد و ساختار اجرایی و اقتصادی آن را در دوره حاکمان افراسیابی و پس از بازگشت عثمانیان بررسی می کند. نویسنده در این فصل نشان می دهد چگونه بصره به یک ایالت خودگردان تبدیل شد که نقش کلیدی در تعاملات منطقه ای ایفا می کرد.

پرتغالی ها هیچ گاه کنترل کامل خلیج فارس را نداشتند

ویلم فلور معتقد است که برخلاف باور عموم، پرتغالی ها هیچ گاه کنترل کامل خلیج فارس را نداشتند. آن ها نه مهاجرنشین هایی تأسیس کردند و نه استحکامات گسترده ای ساختند. دلیل اصلی این امر عدم جذابیت اقتصادی و استراتژیک سواحل خلیج فارس برای آن ها بود؛ بازارهای کوچک، تولید محدود، آب و هوای نامناسب، فاصله از مراکز بزرگ و مخالفت با تبلیغ مسیحیت. از معدود قلعه های شناخته شده پرتغالی می توان به قلعه های هرمز، قشم و بندرعباس اشاره کرد که تنها در دوره های خاصی ساخته

ویلم فلور کیست؟

ویلم فلور (زاده ۱۹۴۲) کارشناس انرژی و پژوهنده تاریخ اهل هلند است. او تحصیلات دانشگاهی خود را در دانشگاه او ترخت و دانشگاه لیدن در رشته های اقتصاد توسعه یافته و جامعه شناسی غیرغربی و اسلام شناسی انجام داد و زبان های فارسی و عربی را آموخت. در طی سال های ۱۹۶۴ تا ۱۹۶۷ در دانشگاه او ترخت و در سال ۱۹۷۱ درجه دکترایش را در دانشگاه لیدن گرفت. طی سال های ۱۹۶۸ تا ۱۹۸۳ او به عناوین مختلف به وزارتخانه توسعه و پیشرفت دانمارک همکاری می کرد. طی سال های ۱۹۸۳ تا ۲۰۰۲ او به عنوان متخصص انرژی در بانک جهانی مشغول به کار بود. فلور اخیراً پژوهشگر مستقل شده است. دکتر فلور بیش از ۲۶۰ مقاله و کتاب در زمینه تاریخ اجتماعی - اقتصادی ایران نوشته است. از سال ۱۹۸۳ تا ۲۰۰۲ کارشناس انرژی در بانک جهانی بود. در همین دوره، پژوهش های زیادی از او در زمینه های گوناگون مربوط به تاریخ ایران و خلیج فارس منتشر شد. فلور همچنین از نویسندگان دانشنامه ایرانیکا است.

بدون شرح

قاب دوربین

عکس: اصغر بشارتی